

POSIEŚĆ (388) *vb pf*

o jasne; w *inf* e jasne; w *praet*, *plusq*, *con* sg m oraz w *part praet act* a *pochylone*; w pozostałych formach e oraz a jasne.

inf posieść (61), posięć (1); posieść : posięć *RejPos* (21:1). ◇ *fut* 1 sg posiędę (3). ◇ 2 sg posiędziesz (4), posiędziesz (1); posiędziesz *BibRadz* (2), *GórnTroas*; posiędziesz : posiędziesz *BudBib* (1:1). ◇ 3 sg posiędzie (30). ◇ 1 *pl* posiędzi(e)m (1). ◇ 2 *pl* posiędzicie (5). ◇ 3 *pl* posiędą (29). ◇ *praet* 1 sg m - m posiądl (4), -m posiądl (1) *ZapWar*. ◇ 2 sg m posiądlęś, -ś posiądl (7). ◇ 3 sg m posiądl (81) [w tym zapis: posiad (1)], posiądl (1); posiądl : posiądl *ZapWar* (1:1). *f* posiadła (2). *n* posiadło (2). ◇ 1 *pl m pers* -chmy posiedli (1) *RejZwierc*, my posiedli (1) *ZapWar*. ◇ 3 *pl m pers* posiedli (70). *subst* posiadły (2). ◇ *plusq* 3 sg m był posiądl (6), posiądl był (2); był posiądl *RejZwierz*, *OrzRozm*, *ModrzBaz*; posiądl był *BudBib*; był posiądl : posiądl był *BielKron* (3:1). *f* posiadła była (1). *n* było posiadło (1). ◇ 3 *pl m pers* byli posiedli (3) *Leop*, *BielKron* (3), posiedli byli (1) *BudBib*. ◇ *imp* 1 sg niech posiędę (1). ◇ 2 sg posiądz (1) *BielKron*, posiądz (1) *BudBib*, [posiędzi]. ◇ 1 *pl* posiądzmy (4), posiądzmy (1) *WujNT*. ◇ 2 *pl* posiądzcie (1). ◇ *con* 2 sg m byś posiądl (8), by posiądl (1) *Leop*. ◇ 3 sg m by posiądl (13). ◇ 1 *pl m pers* bychmy posiedli (2). *subst* byśmy posiadły (1). ◇ 2 *pl m pers* byście posiedli (6). ◇ 3 *pl m pers* by posiedli (6). ◇ *con praet* 3 sg m by był posiądl (2). ◇ *impers praet* posiędzi(o)no (3) *ModrzBaz*, *PowodPr* (2), było posiędzi(o)no (2) *Diar*, *BielKron* [w tym: *Diar*, *PowodPr* może N sg n od POSIĘDZION] ◇ *part praet act* posiądszy (11), posiądwszy (2) *RejPs*, *NiemObr*.

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde XVI – XVIII w. s.v. posiąść*.

1. Wejść w posiadanie, stać się właścicielem, posiadaczem, użytkownikiem (niekiedy w znac. 'posiadać'); *possidere* *Miech*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Calag*, *JanStat*; *occupare* *Miech*, *Modrz*; *habere* *PolAnt*, *Calag*; *accipere* *Miech*; *haereditare*, *haereditate accipere a. capere, obtinere, sortiri* *PolAnt* [w tym: *co* (278)] (315) : *Befitzen*. *Pofieść/ et otrzymać*. *Possidere, habere* *Calag* 79a; *Calep* 825a; *KRóm* *dobréy fławy/ która z cnoty roście/ Nie posiądl człowiek nic trwałégo proście*. *KochFrag* 30.

a. O dobrach materialnych (19) : *GroicPorz* q3; *Pan Kryftus* nie miał mieyfcá gdzieby głowę swoię fklonił/ á Wikáryi iego/ pościądl Kroleństwá/ Zámki/ [...] *Kxięftwá y rozmaíte Páńftwá?* *KrowObr* 11; *Bonam partem bonorum possedit, Więtfzá część ymienia pościądl/ olięgnął*. *Mącz* 380b, 356d; *HistRzym* 61, 75; *RejPos* 264, 276, 314; *KochPs* 108; *BYŚ wzyftko złoto pościądl/ [...] Ani ty wyfwbodziłf fercá z ciężkiéy trwogi/ Ani z okrutnéy śmierci siđel wyrwiełf nogi*. *KochPieś* 1.

W połączeniach szeregowych (2): *ták iż przereczony N. przereczoné N. dobrá/ to ięft/ wieś N. z fwęmi potomki bęđzie dźierzał/ miał/ y obyczáiem dźiedzicznym posiędzie ták fzeroko/ długo/ y wokrág: iáko przereczoné [...] dziedzictwo [...] w fwyh gránicách z fstarádawná ięft rozdźieloné* *SarnStat* 685 [*idem*] 1249.

Zwroty: »obyczajem dziedzicznym posieść« (2): *SarnStat* 685 [*idem*] 1249 *cf* *W połączeniach szeregowych*.

»posieść wszytki skarby tego świata« (1): *iż chociaýbychmy pośiedli wzytki fkarby á wzytki krolestwá tego fwiáthá/ á duřę fwą źle fpráwili [...]/ tedyby tho wzythko za błoto á zá proch miało być v nas rozumiano*. *RejPos* 299.

Szereg: »posieść i dzierżać« (1): Iako przothkowye Naschy [...] poszyedly y dzyerszely ymyenye Chlebowo po Rosdzyale yakj dzyedzyczy wlaszny *ZapWar 1525 nr 2317*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

Przen (4) : *RejPos 146v*; Wielka oliądłość ktho cnotę poliędzye/ Kthora rozumem ozdobia będye. *RejZwierc 214*; Siłą posiadł włości/ Kto wiął chćiwości. *KochPieś 6*.

Zwrot: »posieść skarby świata tego« (1): Abowiem iuż tho pewna rzecz/ iż kto chodzi pod śprawą á pod obroną Pána tego/ wiele poliadł łkárbow fwiáthá tego. *RejAp 22*.

β. *O terytoriach państwowych i plemiennych (56)* : *TarDuch A8*; Abowiem on śnadnie może odnowić y rzeczy zniśczone y zburzone miáltá śnadnie on odnowi á da ie polieść potomkom wiernych fwoich *RejPs 101v*; A wywodę z Iakobá náńienie/ á z Iudy tego który poliędzie gory moie: y odziedziczą ią wybráni moi *Leop Is 65/9*; *BibRadz Dan 7/18*; *RejAp 26v*; Tenże [*Bóg*] też rzucił im [*synom Jakuba*] los/ á ręká iego podzieliłá im (iáko) łznurem/ ná wieki poliędą ią/ do rodu y rodu miełzkać będą w niey. *BudBib Is 34/17*, *Deut 33/23*, *Is 63/18*.

Zwroty: »posieść dziedzicznie (a. prawem dziedzicznym)« [*szyk zmienny*] (2): A przywiódł gie do oney kráyny [...] y dał ludowi łwemu/ práwie prawem dziedzicznym polieść mieścá ony łzłáchetne. *RejPs 116v*; A Pan Bog wálz łam ie [*narody niewiernych*] on wypędzi przed wámi/ [...] y poliędziecie dźiedzicznie [*possedistis*] ziemię ich *BibRadz Ios 23/5*.

»posieść (wszytkę) ziemię (świata tego) (a. szerokość ziemię), wszytek świat, wszytki krolestwa« = *possidere terram Vulg, PolAnt; haereditate accipere a. capere terram PolAnt [szyk zmienny] (24:4:1)*: Błogofławienij cijłły/ bo onij poliędą ziemię. *OpecŻyw 42*; Bowiem nagle záginie złóćiwy ták iż y znak nieofłanie onych dziwow pychy iego/ á pokorny poliadwłły ziemię vżywa pokoiu *RejPs 55, 55v, 154*; *LubPs Kv [2 r.]*, *K2v*; *KrowObr 34v*; *Leop Is 34/17*, *Matth 5/4*; *BielKron 465v*; który [*Bóg*] cie wyłtrzega/ iżbyś máło zyłkał choćbyś też y włzytek łwiát poliadł/ á duży łwoiey vpadek á vćíńnienie zyednáć miał. *RejPos 123*; A śnadź [...] byś też y włzytki krolestwá poliadł. Vważyłz to łobie/ [...] iefliżby to łobie zárownáło zá ty dáry/ ktoeś tu wylzzye iuż łłyłzał *RejPos [136]v*; Nu miły Abráámie/ damci ia thobie wiele zyemie polieść/ rozmnożęć ią iáko gwiazdy pothomłtwo twoie. *RejPos 297v, 76v, [77]v, 79v, 263v, 265 (11)*; *RejZwierc 139, 190*; *BudBib Ps 36/11, 22, 30[29], 35[34]*; *KołakSzczęśł B2*.

»posieść ziemię(-ie) [= *określony kraj*]« = *possidere terram Vulg, PolAnt; haereditate a. haereditate accipere terram PolAnt [szyk zmienny] (17)*: *RejPs 203*; I padł pierwłły los ná łyny Beniáminowe/ po fámiłách ich/ żeby poliedli ziemię między łyny Iudá y łyny Iozeffowymi. *Leop Ios 18/11*, *Deut 30/5*; *BibRadz Gen 15/8*, *Ex 23/30*, *Num 33/54*, *Deut 9/4, 31/13*, *Ios 23/5*, *Ier 30/3*; *BielKron 11*; *RejPos 81v*; *RejZwierc 139, 190*; Y w wiedzy cię Iehowá Bog twoy do ziemię/ którą poliedli byli oycowie twoi *BudBib Deut 30/5, 30/5, Iudic 11/24*.

Szereg: »posieść a opanować« (4): Błogofłáwieni cíłły: ábowiem oni poliędą á opánuią ziemię [*possidebunt terram*]. *Leop Matth 5/4*; Iż [...] otho łie iuż rozmażaycie [!]/ ábyłcie poliedli á opánowali włzytkę zyemię. *RejPos [77]v, 76v, 315v*.

Przen (2) : ná wiek wiekow nie będye kthoby łzedł przez nię [*tj. ziemię*]. Y poliędą ią Puhácź/ y Ież: á Zoraw/ y Kruk będą w niey miełłkác *Leop Is 34/11*; *BudBib Is 34/11*.

a. *Zabrać przemocą, zagarnąć; surripere Miech; potiri Mącz (237) :*

α. *O dobrach materialnych, cudzej własności (41) :* *ZapWar b.r. nr 2116 [2 r.]; RejKup r7v; MurzNT Matth 21/38; BibRadz Matth 21/38; Sáłkie Książę/ poślął do Cefárzá proźząc o łtary łwoy vrząd/ tudzielz y o imienie/ ktore był poliadł Mauryc łynowiec BielKron 237v, 237v; przeto [nie chcesz mieć kapłana w Polsce]/ iżes Kościoły zgwałcił/ łkárbyś kościelne pobrał/ nádánias kościelne posiadł/ Dzięięćinyś kościołom odiał OrzQuin C4, C4; HistRzym 73v, 74, 74v; bez łtráchu porázicie ty narody łrogie włytyki/ y poliędziecie rołkolzy ich y bogáctwá ich. RejZwierc 257, 184v, 257v [2 r.]; Pobrałi też miáłtá obronne y ziemie rodzáyne/ poliedli domy pełne wźego dobrá BudBib 2.Esdr 9/25, Ps 104/44; KochPs 110, 159; CzechEp 165; OrzJan 57; WyprPl A4; WujNT 88 marg; Nuż w Krześciánłstwie inłzym gđzie kácerłtwo opánováł/ ázaż nie widzimy/ iáko tákie obfite nádánia/ pobożne/ posiędzono/ rozłzárpano PowodPr 50, 86 [2 r.].*

posieść komu (5): ZapWar 1550 nr 2664; Bo każdy w takich zamieszkach [...] dopiro chce imienie, ktore mu było posiędzono, wydrzeć Diar 66; [Amurat] bráthy mi iádem pobil/ mnie thakież chciał wczynić/ oyczyznę mi poliadł BielKron 243v, 326; RejZwierc [193]v.

W połączeniu szeregowym (1): Nie łłyłzyłz áby Abráám co komu wydárł/ Czo komu poliadł/ czo ná kim wypozywał/ ábo odgrániczył/ iedno żył poćciwemi dáry Páńłkiemi RejZwierc [193]v.

Zwroty: »posieść gwałtem, [gwałtownie]« [szyk zmienny] (3): Iako my thego oczo nasz pozwaną [!] nieposiedli Gvalthem iedno tho czo trzimamy tho trzimamy zapravem nasem ZapWar 1544 nr 2522; GroicPorz m; NiemObr 65; [Dobrą gdyby kto komu gwałtownie posiadł/ á tak by áże do łmierci gwałtownie trzymał/ tedy włyłtko práwo ktoreby iedno do onych dobr/ po łmierci onego ktoremu wydárł/ mogł mieć/ tráci. SzczerbSpecSax 102 (Linde)].

»(wszytkę) majątność(-ci) posieść« [w tym: czyją (4)] = bona a. possessiones occupare Modrz [szyk zmienny] (5): RejZwierc 256v; po łtronách zásię bywamy zágábáni od nieprzyaciól krwie náłzey prágnących/ ktorzi máiętnośći náłze posieść chcą. ModrzBaz 101v; że włytkie one grunty y máiętnośći ludźiam wczonym należą. Ktore iegli kto okrom nich posiędzie/ niech wie/ że rzecz cudną niełpráwiedliwie posiada. ModrzBaz 133, 99v; NiemObr 65.

Szeregi: »posieść i dzierżeć« (1): IZ ty posiadłes y dzierzyłz [possedisti et tenes JanStat 534] bliłkość iego/ to iest wieś N. y iego dźiedzictwo: do kórégo on iest bliłzy niżli ty SarnStat 1243.

»wydrzeć i posieść« (1): zábije kto kogo áby Imienie iego wydárł y polyadł/ [...] táki koniem okołó rynku ma być włoczon GroicPorz 112. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

β. *O terytoriach państwowych i plemiennych, kraju, mieście: zdobyć, podbić (176) :* Don poczyňa łie w księłtwie Kzezanłkiem [!], ktore teraz Mołkiewłki poliadł MiechGlab 25; GDyż iuż do dzifiefłzego roku. 1516. iuż iest okołó trzech łet y łzełci lat. Iako Tatarzi poliedli Sarmatią, Azijłką albo Scitią. MiechGlab 35, **2 [2 r.], 4, 36, 37, 40 (12); LibLeg 10/145v; RejPs 156, 158; LubPs S6; KIedy Kártágiłłką włość Rzymiánie poliedli/ Poborce potym do nich z regelłtry przybiegli/ Iáko mieli trybut dáć/ by włytki łpifáli RejZwierz 39v, 6, 13, 20, 23v; BibRadz Gen 22/17; [Bułgarowie] rzucili łie ná páńłtwá Greckie łáfiednie/ poliedli Miłyą máłą y wielką BielKron 170v; Potym [Saladyn] poliadłzy włytkę Mezopotámia/ [...] wzyał łłáchetne á mocne miáłto Alápią. BielKron 179v; Iuż [Amurat] łie iáwnie ładził łosieść páńłtwo Greckie/ y wielką część Trácyey pod łwą moc iuż był

podbił *BielKron* 240; [*Arabowie*] Kopáią wodę ná niektórych mieyścách/ ále nie káždemu ty mieyfcá wiadome/ dla tego żadny nieprzyiaćiel tych mieyśc pošieć nie może/ bo trudny przeiazd/ gdzie áni pałzey/ áni wody nie naydzie. *BielKron* 263v; Krol Władźiśław dobył zálie zamkow ktore byli poiedli Rákulźanie ná gránicach. *BielKron* 389, 7, 10, 60v, 110v, 112 (44); *Mqcz* 202b, 455a; *GórnDworz* D8, Y3v; *RejPos* 25, 50; *KwiatOpis* B, Bv, C4v; Wiará przodkowie náłzy przez łrogie morzá przefzli/ y wiele pogáńskich miał poiedli *RejZwierc* 128v, 40v, 44v, 57v; *BielSpr* 3v, 43; Poniewáľ ludzie zaráźliwi kroleřtwo oycow moich poiedli/ vmyřliłem toľz Kroleřtwo łobie ořwobodzić/ ábych ie pořtánowiły ku pierwřzemu řtanu przywroćiľ. *BudBib* 1.*Mach* 15/3, *Iudith* 5/14; *MycPrz* I C, II B4; *BudNT* EE6v marg; *StryjKron* 687; *BielSjem* 17; *GórnRozm* B4v; *PaprUp* F; *ActReg* 7; Céľarż Turecki chce Królem bydź: wřzyřtek kray puľnocny/ iuź chćiwořćiá pánowáńia pořiadľ *OrzJan* 8, 6, 12, 27, 80; Y oneyże nocy zábit był on Krol/ y kroleřtwo iego zátym pořiedźiono. *PowodPr* 75, 31, 32 marg; [(...) ascende et posside eam wnydz. a pořiedzi yv *TomZbrudzBrul Deut* 1/21; *BielKron* 1551 265 (*Linde*)].

pošieć z czego (1): řnadź řromotá řtákiemi czynić o wolnořć/ kthorzy nie meřtwem iedno z niefortuny ludzkiej/ cudze krainy poiedli? *BielKron* 244.

pošieć komu (3): Vpomińáľ fie Krol Polřki řwoich kráin od miřtrzá Prufkie⁸⁰ przed nimi/ ktore mu poiedli Prufowie nieřpráwiedliwie. *BielKron* 373v, 365, 375v.

pošieć kim (2): A gdi Alexáńdrá o to pánowie karáli iź řkárř rozľzářowaľ/ tedy powiedzyáľ: Iżem ia tego nie daľ álem pořyczyľ tym ktorzy mi to łowito zálie zápláćá/ bo ia tymi pořiedę tákie kroleřtwá/ w ktorzych tyle trzy kroć tákich řkárřow znajdě y nábioreę. *RejZwierc* 195. Cf »wojskiem pošieć«.

pošieć czym (7): *BielKron* 244; Alexáńder dobroćiá řwiát pořiadľ *RejZwierc* Aaa3, 44v [2 r.]; *OrzJan* 12. Cf »pošieć mieczem«.

pošieć pod kim (4): [*mówi mistrz krzyźacki*]: á ták then moy zakon [...] thy kráiny Prufkie pod Pogány pořiadľ *BielKron* 231v; Ten Baydo poráźiľ Zoľdaná Egipřkiego/ y Turquiniá pořiadľ pod Zoľdanem. *BielKron* 438v, 246v, 338v.

Zwroty: »cudze królestwa [przez co] pošieć« (1): potym y inni potomkowie ich [*otomanów*] tychże obyczáiw nářľáadowáli/ iáko Amurátes ktoregoř řwiádom/ iáko cudze kroleřtwá przez zdráďę pořiadľ *BielKron* 253v.

»gwałtownie, gwałtem pošieć« [*szyk zmienny*] (3:2): Tego czáfu Opáwřkie křięřtwo pořiadľ gwałtownie Otokárus áľbo Przemysław Czeľki Krol *BielKron* 364, 354, 375v, 402v; Iulius Céľarż [...] Włofká teź Ziemię/ w ktorey był Pompeius zamki ořľadziľ/ přętkim gwałtem pořiadľ. *StryjKron* 66.

»pošieć mieczem« [*szyk zmienny*] (2): *SkarŻyw* 503; Więć té kroleřtwá/ té narody ták wielkié/ y ták wiele ich/ [*cesarz turecki*] wolaľ ráczéy chyřtrořćiá/ niź mieczem pošieć *OrzJan* 13.

»pošieć (wszy(s)tek) řwiat, ziemię« [*szyk zmienny*] (8:1): *BielKron* 126v, 462; Coź tu przez tho rozumieć mamy byľo á nieieřt? Nic inřzego iedno ono páńřtwo Rzymřkie ktore byľo pořiadľo wřzyřthek řwiát *RejAp* 143, 77; *RejZwierc* 44v [2 r.], Aaa3; *BielSpr* 45v; Zgotuyćie řyny iego ná rzez/ w niepráwořći oycow ich/ áby nie powřtáli a nie poiedli ziemie [*ne ... haereditate accipiant terram*] *BudBib* Is 14/21.

»wojennym obyczajem, wojskiem posieść« (1:1): Czemu C. Cefár wojskiem Rzymkim/ Rzym był posiadł: Nie przecz innego/ iedno że w támtym Mieście ísprawiedliwego íszáfunku niebyło. *OrzRozm O3v*; Bello potiri, Woyennym obyczajem doftác/ polieść. *Mącz 315d*.

»posieść (wszytkę) ziemię [= określony kraj]« = *terram possidere Miech, Vulg, PolAnt; haereditate accipere terram, obtinere terram PolAnt; terram occupare Modrz [szyk zmienny] (50): MiechGlab **5v, 40, 42, 65; BielRozm 10; RejPs 202; Leop Deut 30/16, Ios 1/11, 12/1; KAmbizes Pfaumechá Krolá Egipfkiego/ Gdy poimał/ y poiađł wzytkę ziemię iego. Kazał syná mimo óń wieść w gębie z wędzidłem *RejZwierz 33v*; Przeydźcie przez pořzodek wojská/ á roskázcie ludowi/ áby íobie przygothowáli ípiżę/ ábowiem po trzecím dniu przeydźcie Iordan/ ábyście weřzi á poiađli ziemię/ ktorą Pan Bog wář dawa w oiađłość wam. *BibRadz Ios 1/11, Iudic 2/6, I 306b marg; [książę Henryk]* przyciągnął do Krákwfkiey ziemi/ ktorą poiađ [!]*í* tákieř Sędomierká y Lubelká/ y włożył ná nie wielkie dani. *BielKron 361*; rychło potym Litwá z Rufiá y s Tátary Rufkie kráiny trapili/ y cztherzy ziemię poiađli *BielKron 374v, 39, 40, 45, 195, 365 (10); GórnDworz Zv; íř [...]* dla nieřprawiedliwořci bęđá odmieniony kroleřtwá wářze/ á obcy narodowie poiađá ziemię wářę. *RejZwierc 43*; Ku ktoremu íę zebráli wzyřcy warchołowie z ludu iego/ y poiađli ziemię Iudfká/ y czynili wielki mord w Izraélu. *BudBib 1.Mach 7/22, Num 21/35, Deut 4/22, 8/1, 16/20, 30/16 (10); MycPrz II B4v [2 r.]; WierKróc B3; ModrzBaz 48, 127v; SkarŻyw 503; StryjKron 66; GórnTroas 53*; Ten [*Kazimierz Jagiellończyk*] Prufká ziemię poiađł/ á Krzyřaki boiu Ták nákarcił/ ze prořić muřieli pokoiu *KochFrag 43*; Więđźcie W.M. o tym/ że Cefárz Turecki ziemię Węgieřfká poiađřzy/ [...] bierze íę gwałtem wielkim do was. *OrzJan 5, 10, 12, 73, 75; PowodPr 40*.*

Szeregi: »posieść a opanowác« (1): Obácź tho dziř/ zem przed oblicznořciá twá przełożył Zywot y dobre [...]: żebyř miłował Páná Bogá twe^{go} [...]/ á żečby błogofławił w ziemi do ktorey w chodziř áby iá poiađł á opánował [*ad quam ingredieris possidendum*]. *Leop Deut 30/16*.

»pobrać a posieść« (1): [*chłopi*] pobráli á poiađli wiele miałt/ zamków/ y wři pod czarnem lafem y wřzabfkiey [!] ziemi *BielKron 202*.

»władać a posieść« (1): wnidziećcie do ziemi ktorą wam Pan Bog wář da ábyście niá wladáli á poiađli iá [*intrabilis ad possidendum terram*]. *Leop Ios 1/11*.

»wziąć, (i) posieść« = *occupare et possidere Miech; capere, occupare Modrz (3): MiechGlab 65; [mieszczanie chijscy]* potym tułaiácz íę po řwieczie/ íř ich był poczet niemáły Leukoniá miałto wzięli/ y poiađli *GórnDworz Z4v; ModrzBaz 128*.

Przen (1) : Próznę řtáránia y myřli twoie o Królu/ ielłize końcá inřřęgo mieć nie bęđá ieno ten/ áby [...] wiárá [!] y nabořenřtwo Iezulá Kryřtuřá/ ktoręř do tąd brónił y wcale záchowál/ řprořny y plugáwy Turczyn poięść y wygláđzić miał *OrzJan 97*.

γ. O narodach: zwyciężyć, pokonać [kogo] (9) : Hárdemu íę zda íř wiecznie żyć bęđzye/ A íř y w niebie nikt go nie poiađzye. *RejZwierc 218v*.

W przen (1) :

Fraza: »poiędzie ręka [*czyja kogo*]« = *ktoř kogoř pokona, wymierzy karę (1)*: A ták ty ktory mař taką náđzieię poiędzie ręká twoiá wřlytki nieprzyiáćioły twoie [...]. A kařelř iem řpłónáć iáko dymowi zápalonemu *RejPs 30*.

αα. *Zagarnąć ziemię zwyciężonych* (7) : Abowiem rozmnożyłz się ná prawo y ná lewo/ á náfienie twoie poliędzie pogány/ á będzie mięszkąc wmieściech łpułtołzonych. *BibRadz Is* 54/3; *RejPos* 22,104v; iż ia dla tey niewdzięczności á dla niełpráwiedliwósci wálzey dam was połieść obcym narodom/ á przeniołę krolełtwá wálze w infze narody *RejZwierc* 256v, 204v; *BudBib Iudic* 11/23; Był ten czás/ kiedy Krol Polłki mułiał Turkom dáć pokoy/ [...] zá ktorą przyczyną Turcy wiele narodow Chrzełcijánłkich połiedli *ModrzBaz* 105v.

δ. *O stanowiskach, władzy, pozycji społecznej* (11) : *LubPs* Z; Bo thu otho Duch s. przytoczył ná plác Iudałzá/ powiedáiąc to o nim [...]/ iż dom y dzyedictwo iego záwždy będzie pułte/ á dołtoieńłtwo iego infzy poliędzye. *RejPos* [290]; Bo thu Piotr s. s prorocłwa pewnego opowiedác raczy/ iż vrząd á dołtoieńłtwo tákiego kázdego złołniká á niewierniká Pánłskiego/ mułi infzy połieść. *RejPos* [290]v, 81, 104v, 287v, [290], [292]v.

posieść kogo [= *czyjå władzå*] (1): aczłkolwiek wiele ich chciáło Cełárzem mieć Othoná Sáłkie kfiążę/ ále łam Otho niechciáł/ mowájąc: Boże tego nie day ábych ia łłáchetny rod Kárlá wielkiego łwiátu od Bogá zefłánego miał połieść. *BielKron* 173.

posieść pod kim (1): *RejPos* 25 *cf Szereg*.

Szereg: »wziąć a posieść« (1): ktore [*dzieci*] wnet po národzeniu Pánłkim on okrutny Herod [...] dáł pomordowác/ łzukájąc miedzy nimi tego nowonárodzonego krolá/ nádziewájąc łie áby on był pod nim miał wzyác á połieść krolełtwo ono. *RejPos* 25.

αα. *O pozycji, hierarchii w niebie [komu]* (1) : wiedzác onego człowieká w oney łálcze Pánłkiej/ y boájąc łie áby mu w niebie nie połiadł onego mieyłcá iego/ [...] łtárał łie pilnie o to/ áby był onego nędzniká mogł iáko zwieść z onego połłulzeńłtwá iego *RejZwierc* 2.

2. *Zdobyć dominującą pozycję, zawałdnąć, opanować [w tym: co (22)]* (32) :

Zwrot: »łwiat połieść« (1): gdy męłtwo/ a łpráwiedliwósc Rzymłka/ łwiát połiadłá/ [...] á oni wčeni Rzymiáne/ poczłłi [...] Lácińłkim ięzykiem piłác: toż łie dopiero ten ięzyk podniołł *GórnDworz* F7v.

Przen (4) : kto łię rołkołfzy rozmiłuię/ y w niey błogołłáwieńłtwo łwe połóży/ kiedy rozumie żeby iá połiadł/ á był iey Pánem/ tedy łię opák łtawa *GórnRozm* B3; Miedzy dobrým á złým roznice żadney: włzyłtkie nagrody cnot ámbicia połiadłá. *PowodPr* 78.

Zwrot: »serce połieść« (1): Sámi łię tego rękómá dotykamy/ iáko wielkie łáko^młtwo łercá ludzkie połiadłó *ReszPrz* 72.

a) *O herezji, sekcie: zdobyć na danym terenie zdecydowaną większość zwolenników* (1) : Bo Węgry po wielkiej częłłci Blándrátá z Trideitámi bezbożnemi iuż połiadł *WujJud* 2.

a. *Zostać władcą, wziąć rządy; regnare* *Modrz* (26) : Bo łobie wtem vrołkołłowáli ludzie/ [...] że ty małz być ich łędzią/ [...] á nád włłyłtkiem i hetmánem ktorzy kolwiek połiedli ziemię. *RejPs* 96v; bo miał [*Juda Machabeusz*] zá to/ iż gdy będę v Rzymian w łáłce/ łáčno krolełtwo Zydowłkie połiędę/ krolowáł pięc łat. *BielKron* 118; *ModrzBaz* 105.

α. *O Bogu i Chrystusie* (13) : *RejPs* 94; *LubPs* dd5, eev; A kthemu [*Jezus*] połiadł włzyłtki możności niebá y ziemię/ iuż owłzem chciwiew á łáłkáwiew będzie bronilł tey wierney winnice łwey *RejPs* 26v.

posieść kogo (3): *RejPs* 145; Dniá onego łtáne łię/ iż podniełie Pan powłore rękę [!] łwoię/ áby połiadł [*ad possidendum*] ołłátki ludu łwoiego *BibRadz Is* 11/11. *Cf* »połieść włzyłtki narody«.

Zwrot: »posieść dziedzicznie« (1): Powŕtańże Boże ábyś łądził ziemię/ ábowiem ty poliędziesz dziedzicznie wŕzytki narody [*haereditabis in omnes gentes*]. *BibRadz Ps* 81/8.

»posieść stolec Dawida (a. Dawidow)« [*szyk zmienny*] (5): Powieda też o nim [*o Jezusie*] Prorok/ Iż poliędzie ŕtolec Dawidá oycá ŕwego/ y kroleŕtwo iego *RejPos* 16v; iż Dawid iuż było wiele przeŕzło lat iáko przed tym był vmárł/ á wŕdy Anyoł to ŕwięte plemię [*tj. Jezusa*] zowie być ŕynem iego/ á opowieda iż poliędzye ŕtolec á kroleŕtwo iego *RejPos* 272v, 270, 272v [2 r.].

»posieść wszytki narody« (1): *BibRadz Ps* 81/8 *cf* »posieść dziedzicznie«.

αα. *O bogu pogańskim* (1) : NEPTVNVS morze poŕiadł: wiátróm rołkázuię *PudłFr* 75.

β. *O władzy szatana, diabła* [*w tym: kogo* (7)] (10) : A nie baczył nędzny krol [*tj. Herod*]/ iż chytry zły duch nań ŕidłá ŕtawiał/ [...] nádziewáiąc ŕie y tego nowo národzonego krolá ták zátrácić/ y thego nędzniká poŕieść y s kroleŕtwem iego *RejPos* [36].

αα. *Opętać, wziąć duszę do piekła* (9) : Rottęć iá diabłow włobie mám/ ktorzy mię poliedli/ i ŕiedzą na mnie iako na włáŕnym dźiedzictwie *MurzHist* G2; *KrowObr* 120v; Czuy nędzniku czuy/ ábyś nie przyŕzedł w pokuŕy/ gdyż widziŕ iż ŕprzećiwnik twoy nie ŕpi/ iedno iż ŕzuka iákoby cie rychley poŕieść mogł. *RejPos* 104v, 74v, [77]v; Iáko gdy Pan Chriŕtus Iudáŕzá wyobcował/ wnet go ŕzátan poŕiadł. *WujNT* 588.

Zwrot: »[czyj] duszę posieść« (1): Zá to odpłátę będziefz miał/ Zeŕ łákomie ŕynom zbierał: Dyabli twá duŕżę poŕiędą/ Ná wieki cię męczyć będą. *BierEz* S3.

Szereg: »opętać i posieść« (1): [*diabli*] ty ludźie opętałi/ y poliedli/ ktorzy ŕye odŕzczepili od tey wiáry/ [...] ktorá *Catholicam fidem* zowá *OrzList* d2v.

W przén (1) : A thu dopirko [...] ochędożyŕz [...] ŕláchetny gmáłzek cnotliwego ŕumnienia ŕwoiego. Strzeżyŕz pilnie [...] / áby [*szatan*] záŕŕę nie poŕiadł z nowu tego ták ochędożonego przybytku twego. *RejPos* 79.

b. *Górować nad kimś, uzyskać przewagę, przewyższyć* [*kogo*] (1) : ktory rozum ták ná tym *Concilium* dźiŕŕia pánuie/ że Synowie ludźi proŕtych/ prze oŕŕwiecone ŕwe rozumy/ poŕiedli dźiŕ w Trydenćie/ Kroleŕŕkie y Celárŕkie Syny. *OrzRozm* P3.

3. *Osiągnąć, dostąpić, dostać* [*co*] (27) : Widzę iáko ŕie wŕzyŕcy omylnie mieŕzáiá/ A ná cieniuczkiey nići ŕpráwy ŕwe wieŕzáiá. Wżywáiąc niewczáłow á dziwnych trudnoŕci/ Aby iedno poliedli ty ŕwieckie márnóŕci. *RejWiz* 83; *RejAp* 178 [4 r.], 178v; kazał go [*tj. Lucypera*] ŕtręćić iáko ŕprzećiwniká ŕwego/ [...] á tobie dopuŕcił poŕieść ono błogoŕłáwione mieyŕce iego *RejPos* 57, 264; Wziáłem zadátek dobry ná dźiedzictwo niebieŕkie y oyczynę onę wieczná: toć iuż wŕzytko moje co w niebie ielŕ/ y to co Chryŕtus moy poŕiadł. *SkarKaz* 162a; *SzarzRyt* D.

Zwrot: »posieść dziedzictwo, dziedzictwem, dziedzicznie« = *possidere* *JanStat* [*szyk zmienny*] (2:1:1): *BibRadz Matth* 25/34; Iż ielŕliby kto tu ná tym ŕwiece opuŕcił ábo ŕtrácił dla imieniá moiego dom ŕwoy/ rołá ŕwoię/ żonę ábo dźyeći ŕwoie/ ŕtkrotná zapłátę pewnie weźmie odemnie/ á pewnie poliędzye dzyedzictwo żywotá ŕwego wiecznego. *RejPos* 293v; Bądźcie bráterŕŕká nápełnieni miłóŕciá/ [...] wiedząc żeŕcie ná to wezwáni. Abyŕcie błogoŕłáwienie dźiedzictwem poŕiedli. *KołakSzczęŕł* C, C.

»posieść królestwo (niebieskie a. w niebie, a. boże, a. ŕwięte)« = *possidere regnum* *PolAnt* [*szyk zmienny*] (10): *SeklKat* L3v; *BibRadz Matth* 25/34; iż ciáło á krew nie mogá poŕieść

kroleŧhwá niebieskiego/ iefli duch nie przyzwoli przez wiarę ŧwoię będącz odrodzony *RejPos* 152v; Błogoŧławieni kthorzy będą ćirpieć przeŧładowanie dla ŧpráwiedliwoŧci/ ábowyem oni poŧiędą kroleŧtwo niebieskie. *RejPos* 263v, 187v, 267 [2 r.]; *BudBib Dan* 7/18, 22; Ze iefliby od Bogá on kres náznáczony/ Ná nich przyŧzedł/ [...] Aby w Niebie poŧiedli ŧzerokie Kroleŧwá *KoŧakCath* A3v.

Szereg: »nie otrzymać ani poŧieŧć« (1): A iŧ teŧ żadnym innym wymyŧlonym obyczáiem nie moŧymy [!] otrzymać áni poŧieŧć kroleŧwá iego ŧwiętego *RejPos* 187v.

W przen (3) : Ale kthory ma we mnie duffánie/ odziedzicy ŧiemię/ y poŧiędzie ŧwięta gorę moię. *Leop Is* 57/13; *RejPos* [292]v; *BudBib Is* 57/13.

Przen (1) : Miesiácz w w [!] odmienney w iedney twarzy chodzi/ Wdŧięczna Iutrzenká y ŧłonce przywodzi. Támten Fortuny/ tá Cnoty obrázem/ Dobrze kto poŧiadł teŧ parę zárázem. *SzarzRyt* D3v.

4. *Zasiedlić, osiedlić się, osiąć gdzieś, zamieszkać; inhabitare Calag [w tym: co (8)] (10)* : Nie iefł teŧ prawda [...], aby Szłowanie [...] mieli poŧieŧć [ascenderunt] Iliricum/ Kroaciá y Dalmatiá. *MiechGlab* 50, **5v; [Rzymianie] wypędziwŧy Dácos łami ŧiemię opánowali y poŧiedli ty kráiny/ gdzie dŧiŧ ŧá do te⁸⁰ czáfu *BielSpr* 69; *Calag* 300b; ŧe teŧ wizytki narody/ [...] przyŧŧy potym do Europy/ y około Dunáiá mieyfcá poŧiedli. *KochCz* B2.

posieŧć gdzie (1): ábowiem tám Alrychus záiechał z ludem ŧwym poŧiadáiąc Hiŧzpániá/ gdzye tám wiele narodu Gotkiego poŧiádło y oŧtáło y ŧá do dzifiefyŧzego czáfu *BielKron* 159.

Zwrot: »ziemię(-ie) poŧieŧć« [szyk zmienny] (3): A Lech z Czechem wrichle pothym wedle nich [Słowaków] poŧiedli ziemie puŧte w kthorych mieŧzkaia y będą wiecznie trwáć *MiechGlab* 51; Káŧzubbká ziemie polaci poŧiedli. 43 [Cf Tak iŧ wrichle za łáfká Boŧá napełnili wŧzytko Słáŧko, Polfkę wielká áŧ do łamey Wiŧłty. Takieŧ Pomorká ziemie i Káŧzubbká 43] *MiechGlab* **2, **4v.

a. *O wojsku: rozłokować się, rozłóżyć się* (1) : Poŧiedli Etruŧcy polá Rzymŧkie zá rzeká Tybrem/ dla częgo było wielkie wciŧnienie w mieŧcie gdy ŧywnoŧci mieć nie mogli. *BielKron* 106.

5. *Posiedzieć jakiś czas [gdzie] (1)* :

Zwrot: »poŧieŧć troche« (1): Considamus hic paulum, Poŧiáďmy tu troche. *Mącz* 379b.

6. [O mętach, osadzie: osiąć, opaŧć na dno: Wŧzákŧe niemoŧelŧli Konferwy mieć/ moŧelŧ polewká mieŧná roŧtworzyć/ álbo kapuŧná/ dawŧy wnief troche poŧtáć/ dokáď gręzy niepoŧiędą *SienHerb* 539a.]

7. *W zwrocie*: »miejsce poŧieŧć« = *usiać* (1) : Y iuŧelmy od tego czáfu Dignitarzom/ y Vrŧędnikom/ y Poŧłom Ziemŧkim Ziemie Podłáŧkiéy wedle Dignitarzów [...] Woiewóďztwá Mázoweckiégo mieyfcá náznáczyli: kthóre mieyfcá Poŧłowie tych Ziem iuŧ od tego czáfu wczyniwŧy przyŧięgę ćielefná wŧięli y poŧiedli. *SarnStat* 1041.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : Potiri regni, Królewŧtwo poŧieŧć. *Mącz* 315d, 489a.

Synonimy: 1. *dostać, odziedziczyć, odzierŧeć, otrzymać, poŧięgnáć, wziáć*; a. *dobyć, pobrać, wydrzeć, wziáć, zagarnáć, zagrabić, zająć, zdobyć*; ̢. *opanować, podbić, zniewolić*; ̧. *pobić, pogromić, pokonać, porazić, zwyciężyć*; 2. *objáć, opanować*; a.̢. *opętać*, b. *przewyŧŧzyć*; 3. *dostápić, osięgnáć, otrzymać*; 4. *osiedlić się, osiedzieć się*; a. *połóŧyć się, rozłóŧyć się*.

Formacje współrdzenne cf SIEDZIEĆ.

Cf **POSIADŁY, POSIĘDZIENIE, POSIĘDZIONY**

